

РЕШЕНИЕ № 5 от 22.04.2010 г. на КС на РБ по к. д. № 15/2009 г. (относно конституционността на чл. 153, ал. 1 и 6 от Закона за енергетиката)

Обн. - ДВ, бр. 34 от 04.05.2010 г.

- чл. 4, ал. 1 от Конституцията на Република България (КРБ);
- чл. 19, ал. 2 от КРБ;
- чл. 133, ал. 2 от Закона за енергетиката (ЗЕ);
- чл. 140 от ЗЕ;
- чл. 142 от ЗЕ;
- чл. 143 от ЗЕ;
- чл. 150, ал. 3 и 6 от ЗЕ;
- чл. 153, ал. 1 и 6 от ЗЕ;
- чл. 1, ал. 2 от Закона за защита на потребителите (ЗЗП);
- § 13, т. 1 от Допълнителните разпоредби на ЗЗП;
- чл. 38 от Закона за собствеността;
- чл. 6, ал. 1, т. 1, 9 и 15 от Закона за управление на етажната собственост;
- чл. 89 и сл. от Закона за устройство на територията;
- чл. 23 и сл. от Закона за измерванията;
- Директива 2002/91/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 16.12.2002 г. относно енергийните характеристики на сградите

Конституционният съд в състав: председател: Евгени Танчев, членове: Емилия Друмева, Владислав Славов, Димитър Токушев, Благвест Пунев, Пламен Киров, Красен Стойчев, Георги Петканов, Ванюшка Ангушева, Цанка Цанкова, Стефка Стоева, при участието на секретар-протоколита Силвия Василева разгледа в закрито заседание на 22 април 2010 г. конституционно дело № 15 от 2009 г., докладвано от съдията Стефка Стоева. Производството е по реда на чл. 149, ал. 1, т. 2 във връзка с чл. 150, ал. 3 от Конституцията. Образувано е по искане на омбудсмана на Република България за обявяване противоконституционността на чл. 153, ал. 1 и 6 от Закона за енергетиката (ЗЕ) (обн., ДВ, бр. 107 от 2003 г., последно изменение, ДВ, бр. 82 от 2009 г.).

В искането се поддържа, че топлинната енергия, отдадена от сградната инсталация, и топлинната енергия за отопление на общите части в сграда - етажна собственост, се разпределя между всички потребители пропорционално на отопляемия обем на отделните имоти по проект, в резултат на което и при пълна липса на индивидуално потребление на потребителя се начисляват суми за отдадената от сградната инсталация топлинна енергия. В такива сгради не се допуска пълен отказ на отделния потребител и той, въпреки волята си да не ползва услугите на доставчика, по силата на закона се счита за потребител на топлинната енергия, отдадена от сградната инсталация и от отоплителните тела от общите части на сградата. Вносителят счита, че с текстовете на чл. 153, ал. 1 и 6 ЗЕ законът не защитава потребителя и неговите права, а обратно - гарантира изцяло търговските интереси на доставчиците на топлофикационни услуги в ущърб на индивидуалния потребител и неговите права в нарушение на чл. 19, ал. 2 от Конституцията.

С определение от 8.12.2009 г. Конституционният съд е допуснал искането за разглеждане по същество и е конституиран като заинтересовани страни Народното събрание, Министерският съвет, министъра на икономиката, енергетиката и туризма, Държавната комисия за енергийно и водно регулиране, Комисията за защита на потребителите, Федерацията на потребителите в България, Независимия съюз на потребителите в България, Българската национална асоциация на потребителите, Българската браншова камара на енергетиците, Асоциацията на топлофикационните дружества в България, Съюза на юристите в България и Асоциацията за европейска интеграция и права на човека.

I. Становища по делото са изразили Министерският съвет, министърът на икономиката, енергетиката и туризма, Държавната комисия за енергийно и водно регулиране, Комисията за защита на потребителите, Асоциацията на топлофикационните дружества в България, Българската браншова камара на енергетиците, в които твърдят, че оспорените разпоредби са съобразени с чл. 19, ал. 2 от Конституцията. Министерският съвет изразява становище, че правната уредба е пълна и непротиворечива, съобразена с изискванията на нормативните актове на Европейския съюз относно топлоснабдяването и практиката на другите европейски държави. Тя е основана на техническите норми при изграждането на сгради - етажна собственост, и потреблението на топлинна енергия в тях се решава от собствениците и титулярите на правото на ползване. Министърът на икономиката, енергетиката и туризма счита, че определението на понятието „потребител“, дадено в чл. 153 ЗЕ, е съобразено с вещноправния режим на етажната собственост и не е противоконституционно, тъй като изградените сградни инсталации не позволяват друго третиране на ползвателите им от това, което е възприето в атакуваната ал. 1 на чл. 153 ЗЕ, и че практически е невъзможно имот в топлоснабдявана сграда - етажна собственост, да не получава топлинна енергия от топлопреминаване, като превес е даден на мнозинството собственици в етажната собственост.

В становището си Държавната комисия за енергийно и водно регулиране поддържа, че оспорените разпоредби целят да осигурят справедливост при разпределението на постъпващата общо в сградата топлинна енергия между потребителите в нея, както и защита на интересите на потребителите, които не са се отказали от отопление в имотите си.

Комисията за защита на потребителите сочи, че следва да се вземат предвид интересите на всички заинтересовани граждани - на тези, които са потребители на топлинна енергия, и на тези, които прекратяват топлоподаването към отоплителните тела в имотите си, без да излага подробни съображения.

Асоциацията на топлофикационните дружества в България застъпва становището, че топлинната енергия, отдадена от сградната инсталация, е обективно съществуваща и чл. 153, ал. 1 и 6 ЗЕ създава надеждна гаранция за равнопоставеност на етажните собственици.

Българската браншова камара на енергетиците развива аргументи, че физически и фактически всички имоти в присъединена сграда - етажна собственост, ползват топлинна енергия и би било крайно несправедливо отказалите се собственици да получават топлинна енергия, но тя да бъде заплащана от всички останали собственици.

Тезата за противоконституционност на оспорените разпоредби поради противоречието им с чл. 4, ал. 1 и чл. 19, ал. 2 от Основния закон застъпва Съюзът на юристите в България с мотиви, че се определя задължение за плащане на нещо, което не се получава и не се желае да се получава.

II. Конституционният съд, като обсъди съображенията в искането на омбудсмана, становищата на заинтересованите страни, фактите и действащата правна уредба, прие следното:

В искането на омбудсмана се твърди, че оспореният законов текст противоречи на чл. 19, ал. 2 от Конституцията, съгласно който „законът създава и гарантира на всички граждани и юридически лица еднакви правни условия за стопанска дейност, като предотвратява злоупотребата с монополизма, нелегалната конкуренция и защитава потребителя“. Акцентите в искането са за нарушаване на третата хипотеза на цитираната разпоредба - законът да защитава потребителя. Отнася се до задължение на държавата, вменено е от Основния закон, да брани потребителите, тъй като систематичното място на чл. 19, ал. 2 е в глава първа от Конституцията - „Основни начала“, а не до уредени изрично на конституционно ниво права на потребителите, защото основните права на гражданите са уредени в глава втора от Конституцията. Задължението следва и от чл. 38 от Хартата на основните права на Европейския съюз, който предвижда в политиките на Съюза да се осигурява високо равнище на защита на потребителите.

Защитата на специфичните потребителски интереси не следва да се отъждествява само с участие на потребителите в сключването на потребителски договори за продажба и предоставяне на услуги при предварително определени от продавача условия. Защитата на потребителите е ориентирана към пазара, който е динамичен и на него трябва да се търси балансът между производителите в отношенията между тях, между производителите и потребителите и между различните категории или групи потребители. Закрилата на потребителите включва и закрила на тяхната жизнена среда и начин на живот. Конституционният съд е приел в Решение № 1 от 2002 г. по к.д. № 17 от 2001 г., че съдържанието на чл. 19, ал. 2 от Конституцията трябва да се схваща в смисъл, че по законодателен ред трябва да се охранява потребителят чрез определени стандарти за качеството на предложените стоки и услуги и не намира основание да отстъпи от това разбиране.

Най-общо понятието „потребител“ може да се определи като страната по сделка, която придобива стоката или приема услугата за лично ползване или потребление. Независимо че Конституцията употребява термина „защита на потребителя“, има се предвид защитата не на индивидуалните права на конкретен потребител, а защита на потребителите. Конституционният съд вече се е произнесъл с Решение № 4 от 2007 г. по к. д. № 10 от 2006 г., че „смисълът на чл. 19, ал. 2 от Конституцията е по-широк и не се изчерпва с предписанието да се приеме специален закон за защита на потребителите“ и „защитата на потребителите не е проблем на един нормативен акт, а на комплекс от правила, които да покриват всички възможни области на нарушаване на техните права и интереси“. Правата на потребителите в Република България са регламентирани в Закона за защита на потребителите (ЗЗП) и в чл. 1, ал. 2 някои от тях са изведени като основни. В § 13, т. 1 от допълнителните разпоредби на ЗЗП е дадено легално определение на общото понятие „потребител“. В националното ни законодателство съществуват и други дефиниции на понятието, създадени за нуждите на специалните закони. В Закона за енергетиката потребител на енергия за битови нужди е физическо лице - собственик или ползвател на имот, което ползва топлинна енергия с топлоносител гореща вода или пара за отопление, климатизация и горещо водоснабдяване за домакинството си (§ 1, т. 42 от допълнителните разпоредби на ЗЕ).

III. Относно твърдението за противоречие на чл. 153, ал. 1 ЗЕ с чл. 19, ал. 2 от Конституцията.

С разпоредбата на чл. 153, ал. 1 ЗЕ всички собственици и титуляри на вещно право на ползване в сграда - етажна собственост, която е присъединена към абонатна станция или нейно самостоятелно отклонение, са обявени за потребители на топлинна енергия и като такива са длъжни да монтират средства за дялово разпределение по чл. 140, ал. 1, т. 3 на отоплителните тела в имотите си и да заплащат цена за топлинна енергия при условията и по реда, определени в съответната наредба по чл. 36, ал. 3 (съдът констатира, че има неточност в законовата уредба и препращането е некоректно, тъй като в резултат на законодателната промяна със ЗИД на ЗЕ (ДВ, бр. 74 от 2006 г.) в действителност средствата за дялово разпределение са уредени в чл. 140, ал. 1, т. 2, а не в т. 3).

Всички доводи в искането са свързани със задължението на потребителите да заплащат топлинната енергия, отдадена от сградната инсталация, и топлинната енергия за отопление на общите части в сграда - етажна собственост, като за последните искането съдържа противоречиви твърдения - едновременно се атакува и се приема като евентуална възможност всички потребители да участват в заплащането е. Основните твърдения на омбудсмана за противоконституционност на оспорения текст са свързани със задължението на потребителите за заплащане на топлинната енергия, тъй като те не могат да направят пълен отказ от услугите на топлопреносното дружество. Оттук е изводът му, че не се защитава потребителят и неговите права, а обратното - изцяло се гарантират търговските интереси на топлофикацията. Искането се базира и върху разбирането, че отказалият се потребител е принуден да заплаща за разходите (загубите) на топлофикацията по доставката на топлинната енергия до имотите на потребителите, които ползват услугата, и че тръбите на топлофикацията преминават през и покрай имота на отказалия се и той плаща за услуга,

която не получава.

Централното топлоснабдяване осигурява на потребителите си постоянен достъп до отопление в цялата сграда на регулирани от държавен орган цени и в настоящия момент липсва алтернатива за удовлетворяване на нуждите на тези потребители с друг вид енергия. Този вид енергия е важен и за световната доктрина за „устойчиво развитие на света“. Редица конституционни принципи намират приложение и се обединяват в управлението на енергийната област - защита на живота и здравето на гражданите (чл. 4, ал. 2), защита на околната среда (чл. 15), гарантиране на всички граждани и юридически лица на еднакви правни условия за стопанска дейност (чл. 19, ал. 2).

Снабдяването с топлинна енергия с топлоносител гореща вода или пара за отопление попада в обхвата на понятието „всеобщо предлагана услуга“ по смисъла на § 1, т. 4 от ДР на ЗЕ, която не може да бъде отказана по причини, непосочени в закона, и има за цел създаването на добър стандарт на живот на потребителите чрез осигуряване на постоянно, хигиенично и икономично потребление на топлинна енергия и гореща вода за битови нужди. То служи за обезпечаване на приемливи климатични условия във всички помещения на сградите.

Снабдяването с топлинна енергия се извършва от производител, топлопреносно предприятие или от доставчик на топлинна енергия. Теплопреносните предприятия осъществяват експлоатацията на топлопреносната мрежа, която служи за пренос на топлинната енергия от топлоизточника до потребителите, и основното им задължение е да снабдяват с топлинна енергия потребителите при равни и недискриминационни условия.

Присъединяването на потребителите става чрез присъединителен топлопровод и абонатна станция, която при потреблението за битови нужди се изгражда от топлопреносното предприятие и е негова собственост.

Абонатна станция е уредбата, чрез която се осъществява подаване, измерване, преобразуване и регулиране на параметрите на топлинната енергия от топлопреносната мрежа към потребителите (§ 1, т. 1 от ДР на ЗЕ).

В абонатната станция се поставят средства за търговско измерване на количеството топлинна енергия.

Границата на собственост на съоръженията между топлопреносното предприятие и потребителите на топлинна енергия в самостоятелна сграда или в сграда - етажна собственост, е последната спирателна арматура преди разпределителната мрежа на сградните инсталации (чл. 156, ал. 2, т. 3 ЗЕ). Там се измерва топлинната енергия, постъпваща в сградата, със средствата за търговско измерване (топломери), върху които се извършва метрологичен контрол по реда на чл. 23 и сл. от Закона за измерванията.

Доставената в абонатната станция топлинна енергия постъпва в сградната инсталация. Дефиницията на „сградна инсталация“ не е дадена в Закона за енергетиката, а в подзаконов нормативен акт, като по-голямата част от нормативната уредба в областта на енергетиката се съдържа в наредби и приложения към тях, в т.ч. и методиката за дялово разпределение на топлинната енергия в сгради - етажна собственост. Съгласно § 1, т. 3 от ДР на Наредба № 16-334 от 6 април 2007 г. за топлоснабдяването сградната инсталация е „съвкупността от топлопроводи и съоръжения за разпределяне и доставяне на топлинна енергия от абонатната станция до имотите на потребителите, включително главните хоризонтални и вертикални разпределителни линии“.

Изграждането на сградни инсталации е предвидено в чл. 89 и сл. ЗУТ и те следва да отговарят на изискванията за технически правила и нормативи за проектиране, изграждане и експлоатация. Вътрешна отоплителна инсталация се проектира за сграда, в която е предвидено топлоснабдяване по проект и тя е част от съдържанието на инвестиционните проекти при жилищно строителство, за което е предвидена част „топлоснабдяване, отопление, вентилация“. Одобреният инвестиционен проект, когато такъв се изисква, е неразделна част от разрешението за строеж (чл. 148, ал. 8 ЗУТ).

В сгради - етажна собственост, разпределението на топлинната енергия се извършва по системата за дялово разпределение, въведена у нас през 2001 г. с чл. 112г от Закона за енергетиката и енергийната ефективност (ЗЕЕЕ) (отм.). Искането за установяване на противоконституционност на сочената разпоредба е отхвърлено от Конституционния съд с Решение № 7 от 2003 г. по к. д. № 4 от 2003 г. Тази система е въведена в държавите - членки на Европейския съюз, в изпълнение на изискванията на Директива 93/76/ЕИО на Съвета от 13.09.1993 г. относно ограничаване на емисиите от въглероден двуокис чрез подобряване на енергийната ефективност (програма SAVE), отменена с чл. 31 от Директива 2006/32/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 5.04.2006 г. относно ефективността при крайно потребление на енергия и осъществяване на енергийни услуги. Съгласно чл. 1 от директивата държавите членки следва да разработят и реализират програми в областта на таксуване на енергията, предназначена за отопление, климатизация и топла вода за битови нужди, на база действителната консумация. Принципът за разпределение на разходите за отопление съобразно потреблението е залегнал и в Директива 2002/91/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 16.12.2002 г. относно енергийните характеристики на сградите.

Начинът на определяне на количеството топлинна енергия, отдадено от сградната инсталация, при въведена система за дялово разпределение чрез индивидуални разпределители е уреден в чл. 143, ал. 1 и 3 ЗЕ и той е топлинната енергия, отдадена от сградната инсталация, и топлинната енергия за отопление на общите части на сградата - етажна собственост, да се разпределя между всички потребители пропорционално на отопляемия обем на отделните имоти по проект. След изменението на цитираната разпоредба със ЗИД на ЗЕ (ДВ, бр. 74 от 2006 г.) топлинната енергия, отдадена от сградната инсталация, вече не се определя в абсолютно число (преди това е определяна в процент 10 до 30 на сто от топлинната енергия на сградата - етажна собственост) от лицето, което извършва дяловото разпределение на топлинната енергия в сградата съгласно методиката за дялово разпределение на топлинната енергия в сгради - етажна собственост, представляваща приложение към чл. 61, ал. 1 от Наредба № 16-334 от 6 април 2007 г. за топлоснабдяването. Количеството топлинна енергия, отдадена от сградната инсталация, зависи от вида и топлофизичните особености на сградата и на отоплителната инсталация и от външната температура на населеното място за

отчетния период, а не от потребеното количество топлинна енергия в различните имоти. Сградната инсталация в сграда - етажна собственост, топли ограждащите стени на имотите и в резултат на топлообмена топли всички имоти, включително и тези, чиито собственици са пломбирали или демонтирали отоплителните тела в имотите си или са затворили термостатните им вентили. Топлинната енергия за отопление на сграда - етажна собственост, е определена от закона като разлика между общото количество топлинна енергия за разпределение в сградата и количеството топлинна енергия за гореща вода. От своя страна топлинната енергия за отопление се разделя на топлинна енергия за отопление на имотите, топлинна енергия, отдадена от сградната инсталация и топлинна енергия за отопление на общите части (чл. 142, ал. 1 и 2 ЗЕ), като последните два вида топлинна енергия съгласно чл. 143, ал. 3 ЗЕ се разпределя между всички потребители пропорционално на отопляемия обем на отделните имоти по проект и тази разпореда не е оспорена в искането.

Член 140, ал. 3 ЗЕ изрично предвижда, че сградните инсталации за отопление и горещо водоснабдяване са обща етажна собственост. Инсталацията за отопление в сградата не е собственост на топлопреносното предприятие или доставчика на топлинна енергия, поради което неоснователни се явяват твърденията в искането, че тръбите на топлофикацията минават и покрай имота на отказалия се потребител. Предназначението на сградната инсталация е да отоплява вътрешната част на сградата - етажна собственост, и чрез топлопроводите е топлинната енергия да достига до индивидуалните имоти на потребителите. По този начин тя обективно отдава топлинна енергия в сградата чрез затопляне на стените, подовите и пр. и повишава температурата в цялата сграда. Общите части не могат да бъдат отделени от сградата по начин да задоволяват нуждите само на някои собственици и титуляри на вещни права. Следователно потребителите в такива сгради не заплащат загубите на топлофикацията, както се твърди от омбудсмана, защото нейната собственост достига до абонатната станция и именно там се измерва общото количество потребена енергия в цялата сграда - етажна собственост. Вътре в сградата в режим на етажна собственост отношенията по повод ползване, разпределение и заплащане на постъпилата топлинна енергия са само между потребителите. Какви суми те ще заплащат за общите части на сградата не зависи от интересите на топлофикацията, чиято граница на собственост е абонатната станция, към която е присъединена сградата.

В подкрепа на горния извод е чл. 38, ал. 1 от Закона за собствеността (ЗС), съгласно който при сгради, в които етажи или части от етажи принадлежат на различни собственици, общи на всички собственици са земята, върху която е построена сградата, дворот, основите, външните стени, вътрешните разделителни стени между отделните части, вътрешните носещи стени, колоните, трегерите, плочите, гредоредите, стълбите, площадките, покривите, стените между таванските и избените помещения на отделните собственици, комините, външните входни врати на сградата и вратите към общи тавански и избени помещения, главните линии на всички видове инсталации и централните им уредби, асансьорите, водосточните тръби, жилището на портиера и всичко друго, което по естеството си или по предназначение служи за общо ползване. Етажната собственост включва собствеността върху конкретни имоти и съответния на тях дял от общите части на сградата. Общите части в сградата - етажна собственост, не може да се делят (чл. 38, ал. 3 ЗС) и всеки собственик участва в ползите и тежестите на общата вещ съразмерно с частта си. Общата вещ се използва и управлява съгласно решението на съсобствениците, притежаващи повече от половината от вещта, като всеки съсобственик може да си служи с нея съобразно нейното предназначение и по начин да не пречи на другите съсобственици да си служат с вещта според правата им. Аналогични норми се съдържат и в чл. 6, ал. 1, т. 1, 9 и 15 от Закона за управление на етажната собственост. След като е взето решение от общото събрание с квалифицирано мнозинство от две трети от всички собственици и титуляри на вещно право на ползване в сграда - етажна собственост, по реда на чл. 133, ал. 2 ЗЕ за присъединяване към топлопреносната мрежа, всеки съсобственик придобива правото да ползва постъпилата в сградата топлинна енергия. Наред с това всички съсобственици следва да участват и в разпределение на тежестите, свързани с общата вещ, като заплащат топлинната енергия за отопление на общите части на сградата и отдадената от сградната инсталация топлинна енергия. Заплащането на отдадената от сградната инсталация топлинна енергия не е резултат от реалното ползване или неползване на топлинна енергия от собствениците и носителите на вещни права. То следва от факта, че сградната инсталация е обща част по предназначение, от която никой не може да се откаже, и че е изградена по предварителен проект, поради което и плащането се извършва съразмерно на отопляемите обекти по проект. На всеки собственик и титуляр на вещно право в сграда - етажна собственост, предварително преди придобиване на индивидуален имот в нея е известно, че сградата е с централно топлоснабдяване и че в нея е изградена инсталация за отопление по одобрен проект, поради което следва да сключи договор при общи условия или при специални такива по чл. 150, ал. 3 ЗЕ с топлопреносното дружество и да заплаща за топлинната енергия, отдадена от сградната инсталация, и тази за отопление на уредите в общите части.

По сходен начин законодателно са уредени правоотношенията, свързани със сградната инсталация в сграда - етажна собственост, в други държави - членки на Европейския съюз. На основание чл. 14 от Закона за етажната собственост на Австрия, ако общото и индивидуалното количество на потребена топлоенергия в жилищна сграда с централна отоплителна инсталация може да бъде установено с помощта на топломери, то лицата, притежаващи право на ползване върху отоплителната инсталация, заплащат разходите за потребление от експлоатацията на инсталацията, изчислени по указания в текста начин. Също и във Франция съсобствениците са длъжни да участват в разходите, свързани с извършването на колективни услуги и с общите инсталации, в зависимост от обективната полза, както и са длъжни да участват в разходите по опазването, поддръжката и управлението на общите части не в зависимост от това, как лично ефективно използват определена услуга или общо оборудване, а поради възможността да ги използват.

IV. Относно твърдението за противоречие на чл. 153, ал. 6 ЗЕ с чл. 19, ал. 2 от Конституцията.

Съгласно чл. 153, ал. 6 ЗЕ „потребителите в сграда - етажна собственост, които прекратят топлоподаването към отоплителните тела в имотите си, остават потребители на топлинната енергия, отдадена от сградната инсталация и от отоплителните тела в общите части на сградата". Разпоредбата урежда хипотезата на потребител на топлинна енергия, който по някаква причина е преустановил получаването на топлинна енергия в отоплителните тела в индивидуалния си имот в сграда - етажна собственост. Причините за преустановяване могат да бъдат от различно естество - защото доходите на собствениците не са достатъчни да ползват този вид отопление; имотът се намира на среден етаж, с вътрешно местоположение в сградата, с благоприятно изложение; съседните имоти са обитаеми и отопляеми; през имотите преминават щранг-лири от сградната инсталация, които отдават топлинна енергия, и др.

Доводите на вносителя на искането са преди всичко за противоконституционност на тази разпоредба, за която твърди, че е пречка за пълен отказ от получаване и заплащане на топлинна енергия от потребителите. Присъединяването на потребителите в сграда - етажна собственост, към топлопреносната мрежа се извършва с решение на общото събрание на етажната собственост, взето с изрично писмено съгласие на две трети от всички собственици и титуляри на вещно право на ползване в сградата (чл. 133, ал. 2 ЗЕ). Както вече се е произнесъл Конституционният съд с Решение № 7 от 2003 г. по к. д. № 4 от 2003 г. „естеството и особеностите на етажната собственост като специфична групово организационна на множество отделни собственици на жилищни имоти в една сграда, обединени от обща основа и общ покрив, само по себе си позволява индивидуализация на правоотношенията за някои видове услуги, като електроснабдяване, водоснабдяване, топлоснабдяване, в границите на цялата етажна собственост, при което обвързаността на всеки отделен жилищен имот от сградата се обуславя от взетото по съответния ред решение на общото събрание на етажната собственост". При наличието на решение на мнозинството от собствениците и носителите на вещни права в сграда - етажна собственост, за присъединяването ѝ към топлопреносната мрежа Законът за енергетиката допуска отказ от ползването на топлинна енергия в индивидуалните имоти, като тогава собствениците и носителите на вещно право на ползване не заплащат за потребление на топлинна енергия в тях. Отказът се изразява в преустановяване на подаването на топлинна енергия към отоплителните тела в имотите чрез монтираните на тях термостатни вентили, тъй като чл. 153, ал. 5 ЗЕ не предоставя право на потребителите да извършат физическото отделяне на отоплителните тела от сградната инсталация. Отказ изцяло от потребление на топлинна енергия в присъединена към топлопреносната мрежа сграда в режим на етажна собственост не е допустим, защото всички съсобственици трябва да поемат съобразно дела си част от разходите, свързани с експлоатацията на общите части и сградната инсталация. Както се посочи по-горе, при съсобствените вещи в сгради - етажна собственост, след като всички обитатели участват в ползването им, изразяващи се в отопляване на цялата сграда, така те трябва да участват и в тежестите, изразяващи се в заплащане на стойността на полученото количество топлинна енергия за общите части и сградната инсталация. Потребителите са длъжни да спазват условията, установени за всички от действащото право, и това го изисква правовата държава. Друго законодателно разрешение за общите части на сграда - етажна собственост, не може да се даде предвид характера на подобни сгради. Пълен отказ от ползване на топлинна енергия в такава сграда може да се извърши само в хипотезата на чл. 153, ал. 2 ЗЕ - чрез прекратяване на топлоснабдяването за отопление на цялата сграда от абонатната станция или от нейното самостоятелно отклонение, когато две трети от собствениците и титулярите на вещно право на ползване не желаят да бъдат потребители на топлинна енергия за отопление и декларират писмено това пред топлопреносното предприятие, което е длъжно в срок до 15 дни след постъпване на заявлението да извърши исканото прекратяване.

Следва да се отбележи, че чл. 153, ал. 2 ЗЕ е изменен през 2006 г. в посока на осигуряване по-голяма защита на потребителите, като до изменението прекратяването на топлоснабдяването за отопление е могло да се извърши само по решение на всички собственици и титуляри на вещно право на ползване в сграда - етажна собственост.

V. Конституционният съд намира, че оспорената нормативна уредба не противоречи на чл. 19, ал. 2 от Конституцията. Разпоредбите на чл. 153, ал. 1 и 6 ЗЕ изпълняват конституционните изисквания да защитават правата на потребителите за ползване на топлинна енергия. Сградната инсталация е обща част по смисъла на Закона за енергетиката, Закона за собствеността и Закона за управление на етажната собственост и всички собственици и носители на вещни права следва да се считат за потребители и да поемат ползите и тежестите, свързани с употребата на общата вещ. Това е конституционно съобразно, защитава потребителите и е справедливо. Същината на защитата е да се закрилят всички потребители на една и съща услуга, а не те да бъдат противопоставяни помежду им. Законът трябва да закриля в еднаква степен всички потребители на дадена стока или услуга и да не създава привилегировано положение на отделни или на група потребители. Всички собственици и титуляри на вещни права, които имат материални възможности да притежават и поддържат жилище в сграда - етажна собственост, присъединена към централно топлоснабдяване, са предварително известени за общите условия, предлагани от топлопреносните дружества, и са ги приели. Следователно те са закупили имот, за който предварително знаят, че включва и общо управление на общите части, в това число сградните инсталации за отопление и за горещо водоснабдяване на сградата в режим на етажна собственост.

Действително фактическото положение понастоящем е такова, че част от собствениците не желаят и не ползват топлинна енергия за отопляване на индивидуалните си имоти, с което нарушават правилното функциониране на инсталацията за топлинна енергия в сградата, защото тя е проектирана по начин за ползване на топлинна енергия от всички съсобственици. Това право не може да бъде развито до степен да се счита, че не следва да заплащат за топлинна енергия, защото освен собственици и титуляри на вещни права на конкретни имоти те са съсобственици на сградната инсталация и на общите части в сградата и следва да

поемат припадащата им се част от разходите за топлинна енергия, свързани с тях. В тази хипотеза гражданите имат правото да преустановят подаването на топлинна енергия към имотите си, но те остават потребители на топлинна енергия за общите части на сградата - етажна собственост, и на отдадената от сградната инсталация, която също е обща част. Тези потребители обективно получават в имотите си част от топлинната енергия, отдадена от хоризонталните и вертикалните топлопроводи на сградната инсталация, поради което не е налице пълна липса на потребление на топлинна енергия, както се твърди в искането. Твърдението, че се прави услуга на по-голямата част от потребителите на топлинна енергия да достига тя до имотите им чрез сградната инсталация, е невярно, защото тя е необходима обща вещ, каквито са покривът, основите и пр., и отдаваната топлина ползва всички собственици и титуляри на вещни права в сградата - етажна собственост. Някои собственици и носители на вещни права самоограничават правата си на потребители, но това не бива да пречи на повечето от съсобствениците да ползват всеобщо предлаганата услуга топлоснабдяване и да получават комфортна топлина в имотите си и в цялата сграда - етажна собственост. Това е конституционносъобразно, защото самоограничаването не бива да накърнява права и законни интереси на други (чл. 57, ал. 2 от Конституцията). Част от потребителите понастоящем се намират в тежко финансово положение, не могат да отделят нужните средства за отопление и се самоограничават от ползването на топлинна енергия. От обстоятелството, че оспорените норми не са еднакво социално поносими от всички, не следва, че те са противоконституционни (в този смисъл Решение № 3 от 2006 г. по к. д. № 4 от 2006 г.).

Съдът е на мнение, че изходът следва да се търси не в посока на отказ на потребителите от ползване на топлинна енергия, а към подобряване на социалното подпомагане на тези граждани, които без помощта на друго не могат да задоволяват своите основни жизнени потребности. Република България е социална държава и в нея действат Закон за социално подпомагане и други социални закони, както и редица подзаконовни нормативни актове в тази област, които предвиждат отпускане на целеви помощи за отопление на лица и семейства през отоплителния сезон. От съществено значение е и упражняването на ефективен контрол от оправомощените за това държавни органи върху топлопреносните предприятия, доставчиците на топлинна енергия и лицата, извършващи дялово разпределение на топлинната енергия. От друга страна, следва да се извършват ремонт и настройка на сградните инсталации и саниране на остарелите сгради - етажна собственост. Всички страни в процеса на топлоснабдяване, в това число потребителите, трябва да спазват установените правила и активно да участват в процеса, което следва и от систематичното място на закрилата на потребителите в дял IV „Солидарност“ в Хартата на основните права на Европейския съюз. Нерешените проблеми, свързани с ползването на топлинна енергия чрез централно топлоснабдяване, следва да намерят своето законодателно разрешение, но те не са основание да се обявят за противоконституционни разпоредбите на чл. 153, ал. 1 и 6 ЗЕ.

По горните съображения искането е неоснователно и следва да бъде отхвърлено, поради което Конституционният съд и на основание чл. 149, ал. 1, т. 2 във връзка с чл. 151, ал. 1 от Конституцията и чл. 22, ал. 1 от Закона за Конституционния съд

РЕШИ:

Отхвърля искането на омбудсмана на Република България за установяване на противоконституционност на чл. 153, ал. 1 и 6 от Закона за енергетиката (обн., ДВ, бр. 107 от 2003 г., последно изменение ДВ, бр. 82 от 2009 г.).

Председател: Евгени Танчев